

Gemeentepolitiek:

Hoe werkt het en wat kunnen verpleegkundigen M&G ermee?

Als we denken aan 'de politiek' dan is de focus meestal gericht op de landelijke politiek. Begrijpelijk, want landelijke politieke beslissingen hebben grote impact en gelden voor iedereen. Neem de hoogte van het eigen risico of de verhoging van de AOW-leeftijd. Toch wordt de gemeentepolitiek steeds belangrijker als het gaat om de gezondheidszorg en het sociale domein. De hoogste tijd om, net na de gemeenteraadsverkiezingen, de gemeentelijke politiek wat nader te verkennen. En te kijken op welke gebieden de verpleegkundige M&G een rol kan spelen.

Tekst: Huub Sibbing

Eigenlijk hebben gemeenten een vergelijkbare structuur als de landelijke overheid maar wel met belangrijke verschillen. De 'regering' van de gemeente bestaat uit het college van Burgermeester & Wethouders (B&W) waarbij de burgermeester niet wordt gekozen, maar benoemd. De wethouders zijn als het ware de ministers van de gemeente en worden geleverd door de partijen die een coalitie in de gemeenteraad hebben gevormd. Dat levert soms verrassende combinaties op. Zo vormen VVD, SP en D66 in Amsterdam het stadsbestuur, terwijl deze partijen in de Tweede Kamer vaak lijnrecht tegenover elkaar staan.

Een andere belangrijk verschil is de omvang van de portefeuilles van wethouders. In de meeste landelijke kabinetten zitten zo'n twaalf tot vijftien ministers met elk nog één of meerdere staatssecretarissen. Ministers

onderwijs. In potentie zijn er dus betere mogelijkheden voor een bredere integrale aanpak.

Een ander belangrijk verschil met de landelijke politiek is de bereikbaarheid en benaderbaarheid van wethouders en de gemeenteraad. De lijn tussen de politici en de burgers is veel korter. Dat geldt in kleinere gemeenten maar net zo goed in grote gemeenten.

Zo houden in veel gemeenten wethouders spreekuren waar burgers zaken waarmee ze geconfronteerd worden, aan de wethouders kunnen voorleggen. In grotere steden zijn wethouders vaak ook verantwoordelijk voor een speci-fieke wijk. Neem Laak in den Haag of Tilburg Noord in Tilburg. Als jij in die wijk werkt, maakt dat de stap een stuk gemakkelijker om contact te zoeken met de wethouder of gemeenteraadsleden.

Rol van de gemeenten

Gemeenten spelen van oudsher een belangrijke rol in het leven van burgers op een aantal terreinen. Neem huisvesting. Gemeenten hebben de wettelijke taak om voldoende betaalbare woningen te bouwen, ook voor minder bedeelden. De gemeenten organiseren daarom al meer dan honderd jaar de sociale woningbouw. Ook de openbare gezondheidszorg en met name infectieziekten kennen een lange historie. De rest van de gezondheidszorg was terrein van de landelijke overheid, de zorgverzekeraars en de zorgkantoren. Daarom was er op het terrein van gezondheidszorg weinig deskundigheid binnen gemeenten, noch bij bestuurders en wethouders, noch bij gemeenteraadsleden.

De transities

Er heeft de laatste jaren een enorme verschuiving plaatsgevonden van de landelijke en provinciale overheid naar de lokale overheid. De gemeenten hebben een enorm pakket aan taken overgeheveld gekregen die het werk van verpleegkundigen M&G direct raken. De bekendste voorbeelden zijn:

Wat is er mooier voor een wethouder dan tijdens een raadsvergadering met concrete praktijksituaties te kunnen schermen?

hebben vaak de neiging om hun departement af te schermen van andere departementen om zich te profileren. Je wilt immers dat jouw partij bij de volgende verkiezingen weer goed voor de dag komt en daarvoor heb je resultaten nodig. In praktijk leidt dat tot verkokering in het beleid, zowel de beleidsvoorbereiding als beleidsuitvoering. Veel problemen, zeker in de gezondheidszorg vragen echter om integraal beleid, afstemmingen tussen meerdere departementen en dat is in de verkokerde Haagse politiek lastig.

Gemeentes, ook de allergrootste, hebben daarentegen maximaal zeven wethouders en zij hebben vaak een veel breder taakterrein. Zo komt het voor dat een wethouder niet alleen volksgezondheid en zorg in de portefeuille maar ook welzijn of sociale zaken of wonen of

De WMO

Voor de uitvoering van de WMO hebben gemeenten een aantal taken waarop zij zich moeten richten. Dit zijn onder andere de leefbaarheid en sociale samenhang bevorderen en mantelzorgers en vrijwilligers ondersteunen. Maar ook het bevorderen van mensen met een beperking of psychische problemen om deel te nemen aan de samenleving, het bieden van maatschappelijke opvang, het bevorderen van de openbare geestelijke gezondheidszorg en het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning, het bevorderen van verslavingsbeleid en het preventief ondersteunen van jeugdigen met problemen.

Jeugdwet

Deze wet beoogt naast de bestaande jeugdgezondheidszorg het inschakelen, herstellen en versterken van het probleemoplossend vermogen van kinderen en jongeren, hun ouders en sociale omgeving, het bevorderen van de opvoedcapaciteiten van de ouders en de sociale omgeving, preventie en vroegsignalering en het tijdig bieden van de juiste hulp op maat bij probleemsituaties en een effectieve en efficiënte samenwerking rond gezinnen.

Wet Preventieve Gezondheidszorg

De Wet publieke gezondheid (WPG) stelt gemeenten verantwoordelijk voor de publieke gezondheidszorg, waaronder de jeugdgezondheidszorg. Terwijl de WMO

zich vooral richt op mensen die al ziek zijn of symptomen hiervan hebben, wil de WPG vooral de algemene gezondheid bevorderen en ziekten bij risicogroepen voorkomen. Ook verplicht de WPG de gemeenten om lokaal gezondheidsbeleid te maken en plannen om de gezondheid van de lokale bevolking te verbeteren.

Participatiewet

Het belangrijkste doel van de Participatiewet is om uitkeringsvoorwaarden, financiering, ondersteuning en uitvoering van uiteenlopende regelingen gelijk te trekken en in één hand te leggen. Namelijk die van de gemeente. Met de invoering van een regeling voor iedereen die in staat is om te werken moet het stelsel eenvoudig en transparant worden. Naast het tegengaan van de versnipperde regelgeving moet de Participatiewet uitnodigen tot participatie. Deze inhoudelijke vernieuwing is erop gericht alle mensen in Nederland, met of zonder beperking, als volwaardige burgers mee te laten doen aan de samenleving

Omgevingswet

Deze wet is nog in voorbereiding maar gaat van de gemeenten vragen om maatregelen te nemen om te komen tot het bevorderen van een gezonde fysieke omgeving. De komende jaren zullen gemeenten een visie moeten ontwikkelen op hoe zij een gezonde leefomgeving zien en hoe ze dat willen bereiken. Verpleegkundigen M&G kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren.

Wat hebben gemeentes ons te bieden?

Door al deze transities hebben de gemeentes inmiddels zeggenschap gekregen over allerlei maatregelen en voorzieningen die voor verpleegkundigen M&G van essentieel belang kunnen zijn.

Een paar voorbeelden ter illustratie:

- wil je maatregelen laten nemen om ouderen, ook dementerende ouderen, langer thuis te kunnen laten wonen zoals woningaanpassingen, voorzieningen in de wijk, veiligheid, mantelzorgondersteuning en dergelijke: dan heb je daarvoor de gemeentes nodig
- wil je voorzieningen creëren voor kinderen in armoede om de negatieve gevolgen van armoede voor hun gezondheid en ontwikkeling te beperken? Neem het Armoedeproject van de GGD in Brabant, dan beslist de gemeente daarover
- wil je aandacht voor het probleem van laaggeletterdheid in jouw wijk of bij jouw doelgroep: de gemeente kan daarin een rol spelen
- wil je meer ruimte voor investeren in wijkgerichte preventie of het terugdringen van sociaal-economische gezondheidsverschillen en wil je daardoor niet gehinderd worden door verschillende financieringsstromen? De gemeente kan met de zorgverzekeraar onderhandelen om (delen) van haar budgetten uit WMO, Jeugdwet en WPG samen te voegen om integrale preventieve projecten te bekostigen. Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en de Vereniging Nederlandse gemeentes (VNG) hebben in 2016 al een samenwerkingsagenda opgesteld om gemeentes er zorgverkeeraars te ondersteunen om te komen tot een gezamenlijke aanpak van onder andere 'zorg in de wijk', deGGZ-keten en preventie.
- wil je meer verbinding tussen jeugdgezondheidszorg en onderwijs: de gemeente kan daarbij een rol spelen.

Kortom: reden genoeg om de weg richting gemeentelijke politiek verder te bewandelen. Daarvoor is wel nodig dat de gemeente goed op de hoogte is van wat wij als verpleegkundige M&G anno 2018 te bieden hebben.

Laat je horen!

Wethouders en gemeenteraadsleden missen vaak essentiële up-to-date achtergrondkennis, zeker als een beleids terrein relatief nieuw is. Vaak bestaan er nog verouderde beelden over wat professionals doen. Zo is bij veel bestuurders en raadsleden weinig bekend dat wijkverpleegkundigen niet alleen zorg verlenen, maar dat (wijkgerichte) preventie ook een belangrijk gedeelte van hun beroepsinhoud vormt. Ook over het werk van jeugdverpleegkundige bestaan veel misverstanden. Vaak worden jeugdgezondheidszorg en jeugdzorg met elkaar verward of is men zich niet bewust van de brede insteek van jeugdverpleegkundigen. Nog minder bekend is wat de resultaten van het werk van verpleegkundigen M&G voor de gemeente en voor de samenleving kunnen betekenen.

Wat hebben verpleegkundigen M&G de gemeentes te bieden

1) Verpleegkundigen M&G hebben iets wat lokale bestuurders en ambtenaren graag zouden willen hebben: up-to-date feitelijke kennis over de dagelijkse gang van zaken binnen de wijken en bij doelgroepen. Jeugdverpleegkundigen kunnen je haarfijn vertellen wat er speelt onder de jeugd en bij kinderen in een bepaalde gemeente of in een bepaalde wijk. Wijkverpleegkundigen en dementieverpleegkundigen weten precies waar bijvoorbeeld cliënten en mantelzorgers tegen aanlopen wat betreft de WMO-voorzieningen et cetera. Voor politici en ambtenaren is het bijna ondoenlijk om daarvan

up-to-date op de hoogte te blijven, terwijl ze dat maar wat graag zouden willen. Al was het maar omdat ze daarmee kunnen scoren. Want zeg nou zelf, wat is er slechter voor het imago van een wethouder dan om in gemeenschappen te blijven steken bij kritische vragen van plaatselijke journalisten? En wat is er mooier voor een wethouder dan tijdens een raadsvergadering met concrete praktijksituaties te kunnen scherpen? Voorbeelden die de ambtenaren niet kunnen leveren omdat ze nu eenmaal niet permanent in de wijken kunnen verkeren. En jullie wel.

2) De transities hebben de gemeentes voor grote problemen gesteld. De budgetten die gemeentes kregen toegewezen waren gemiddeld 30 procent lager dan voorheen. De gedachte hierachter was dat gemeentes de zorg efficiënter konden organiseren. Maar uit bijvoorbeeld de evaluatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau over de voortgang van de WMO en de recent verschenen evaluatie van de Jeugdwet, blijkt dat gemeentes bij gebrek aan beleidsmatige ervaringen af en toe letterlijk met de handen in het haar zitten. Ze weten vaak niet hoe ze dit in goed banen moeten leiden zonder dat er allerlei onrust ontstaat onder de bevolking, want daar zit geen enkele wethouder op te wachten. Bij gebrek aan ervaring op de nieuwe beleidsterreinen die de gemeenten de afgelopen jaren toebedeeld kregen - WMO, Jeugdwet, Participatiewet en dergelijke - zag je dat gemeenten veelal bureaucratisch in plaats van beleidsmatig reageerden. Dus wat doe je wanneer je budget met 30 procent verlaagd wordt? Dan ga je niet kijken hoe mensen langer gezond en vitaal kunnen blijven waardoor er minder beroep gedaan hoeft te worden op voorzieningen. Waarom niet? Omdat je als gemeente geen flauw idee hebt hoe je dat aan moet pakken. Dan resteert de bureaucratische manier: we hebben 30 procent minder te besteden dus we gaan snijden in voorzieningen. We gaan mensen in keukentafelgesprekken vertellen dat ze echt geen recht meer hebben op voorzieningen in het kader van de WMO en dat ze voortaan meer zelfmanagement moeten vertonen. Een andere strategie is om de voorzieningen overeind te houden, maar de zorgverlenende instellingen met wurgcontracten te confronteren waardoor en nauwelijks nog fatsoenlijke zorg te leveren valt. Of we gaan ouders duidelijk maken dat noodzakelijke voorzieningen voor hun kinderen met opvoedingsproblemen niet langer beschikbaar zijn, of de gemeenten beperken de contracten met instellingen zodanig dat er lange wachtlijsten ontstaan.

Kortom: gemeenten waren bij gebrek aan alternatieve inzichten veelal vooral bezig met symptoom-bestrijding in plaats van het aanpakken van de daadwerkelijke oorzaken. Om de werkelijke oorzaken aan te pakken, om te zorgen dat er minder beroep hoeft gedaan te worden op de Jeugdzorg, om er voor te zorgen dat er minder beroep gedaan wordt op de WMO, om ervoor te zorgen dat mensen en jongeren langer gezond blijven, daarvoor heb je die inzichten van de verpleegkundigen M&G nodig.

3) Zoals uit het artikel *Investeren in preventie en eerste lijnszorg loont!* uit dit tijdschrift van december 2016 blijkt, beperkt de meerwaarde van het werk van verpleegkundigen M&G zich niet tot de kosten van de WMO, de Jeugdwet en dergelijke. De meerwaarde van een gezonde bevolking en een gezonde gemeente gelden voor een breed terrein waarvan allerlei partijen in de gemeenten profiteren. In de evaluatie, na tien jaar van het programma *Gelijke Gezondheid, Gelijke Kansen*, werden de volgende voorbeelden van positieve effecten van een gezonde gemeente geformuleerd. Wat zouden we winnen bij een gezondere gemeente? Daarop zijn uiteenlopende antwoorden mogelijk, die duidelijk maken dat iedereen er beter van wordt:

- onderwijs: minder schooluitval, meer diploma's
- financiën: gezonde burgers, minder uitkeringen
- milieu: meer lopen en fietsen, minder vervuiling
- economie: beter vestigingsklimaat voor bedrijven en aantrekkelijk woongebied voor hoger en middenkader
- economie: gezondere werknemers, minder verzuim
- veiligheid: gezonde mensen zijn actiever in de openbare ruimte
- toerisme: een groene en gezonde gemeente als potentie
- bestuurlijk: meer waardering voor het bestuur (betere resultaten verkiezingen).

Mission statement

Maar hoe pak je nu het aan als je in contact wilt treden met de gemeente, de wethouder, een raadslid of met een ambtenaar? Dat hangt sterk af van de lokale situatie en die verschilt per gemeente. Actiz heeft een heel handige brochure geschreven over hoe je invloed kunt uitoefenen op de lokale politiek. Die is op www.actiz.nl te vinden. Tik in het zoekvenster: alles over lokale besluitvorming en beïnvloeding. Een tips daarin is om gebruik te maken van een 'mission statement'. Afdeling V&VN M&G is bezig zo'n mission statement te ontwikkelen. Als het goed is staat deze op de site (mgz.venvn.nl) als dit tijdschrift verschenen is. ☞